
Introduktion

De tre första artiklarna i sommarens nummer av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* behandlar segregationstendenserna på den moderna arbetsmarknaden. Den första artikeln handlar om invandrarnas ställning, speciellt deras löneläge, gentemot den infödda befolkningen. De två följande artiklarna berör ett relativt nytt problemområde i Sverige, nämligen frågan om arbetslöshetens segregeringseffekter vad gäller sociala kontakter och nätverk. I den fjärde artikeln ställs arbetsmiljön i fokus. Här anläggs ett begreppsutredande och historiskt perspektiv. Vad förstås med begreppet arbetsmiljö och hur har det förändrats över tid?

I den första artikeln har **Carl le Grand** och **Ryszard Szulkin**, utifrån datamaterial från SCBs Arbetskraftsundersökningar, analyserat löneskillnaderna mellan personer födda i Sverige och utomlands. De konstaterar för det första att genomsnittslönen för män födda i Sverige är högre än genomsnittslönen för män födda utomlands. Motsvarande skillnad för kvinnor är mindre. Lönegapet mellan invandrare och svenskar kan inte förklaras av skillnader i individernas produktivitetsrelaterade egenskaper såsom utbildning, arbetslivserfarenhet och anställningstid på företaget. För det andra konstateras att det ”sverigespecifika” human kapital som invandrarna förvärvar genom ökad vistelsetid i Sverige inverkar positivt på deras relativlöner. Detta gäller särskilt för kvinnorna. Männens arbetsmarknadskarriärer verkar möta svårare hinder. En viktig poäng är att invandrare inte är en homogen grupp. Invandrare från Nord- och Väst-europa och från utomeuropeiska industriländer har ungefär samma lönenivåer som

jämförbara svenskar. Andra grupper av invandrare – speciellt män från utomeuropeiska länder – erhåller däremot mycket låga löner när de över huvud taget innehar ett arbete. Slutligen konstaterar författarna att utlandsfödda personer som invandrat till Sverige i unga år och som gått i svensk skola har ungefär samma lönenivåer som svenskfödda.

Den övergripande frågeställning som analyseras i de två följande artiklarna, författade av **Ulla Arnell Gustafsson** och **Tiiu Soidre**, rör i vilken mån arbetslösheten koncentreras till speciella familjer och vänkretsar, även om sådana bakgrundsförhållanden som utbildning, socio-ekonomisk status, kön, etnicitet och arbetslöshetsnivå på boendeorten hålls konstanta. En fördel med båda artiklarna är att de bygger på stora datamaterial vilket möjliggör intressanta nedbrytningar.

Frågeställningen om arbetslöshetens koncentrationstendenser är relativt ny inom arbetslöshetsforskningen i Sverige. Bristen på studier beror dels på att frågan först blir relevant att ställa i ett samhälle med relativt hög arbetslöshet – vilket under efterkrigstidens Sverige inte varit fallet förrän under 1990-talet, dels på att lämpliga data saknats. Även om de data som används i Arnell Gustafssons och Soidres artiklar har vissa brister är dock de resultat som redovisas nya och intressanta. I bägge artiklarna visas att det finns tendenser till arbetslöshetskoncentrationer i familjer och vänkretsar. Ungdomar som har föräldrar som varit arbetslösa har större sannolikhet för att själva ha upplevt arbetslöshet. Soidre gör dessutom en analys efter kön och konstaterar att faderns arbetslöshet har störst betydelse för

sönernas arbetslöshetsrisk, medan mödrarnas arbetslöshet har betydelse för såväl söner som döttrar. Arnell Gustafssons bidrag är att – förutom att se till sambandet mellan ungdomars arbetslöshet och deras föräldrars – också studera sambandet med syskons och vänners arbetslöshet. Hon konstaterar här att ungdomar som varit arbetslösa i större utsträckning har syskon och vänner som varit arbetslösa än ungdomar som inte varit arbetslösa, och att dessa samband är starkare än de mellan ungdomarna och deras föräldrar. Det bör dock betonas att i såväl Soidres som Arnell Gustafssons studie gäller att de samband som konstateras är relativt svaga.

I den numrets fjärde artikel ger **Sven Ove Hansson** en genomgång av hur innebörden i begreppet "arbetsmiljö" förändrats över tid, och hur det successivt utvidgats. De tidigaste föregångarna till den moderna arbetarskyddslagstiftningen handlade enbart om barns och minderårigas arbete i fabriker. De yngsta barnen skulle hållas utanför vissa arbetsplatser och arbetstiderna skulle begränsas, framför allt för att skydda barnens hälsa och garantera deras skolundervisning och religiösa fostran. I slutet av

1800-talet kom den första lagstiftningen till skydd för vuxna anställda, i huvudsak avgränsad till att gälla kvinnor och arbetare. Termen "arbetarskydd" var länge den gängse och antyder det primära syftet att skydda de anställda för hälso- och olycksfallrisker på arbetsplatserna. På 1960-talet kom termen "arbetsmiljö" alltmer att ersätta termen "arbetarskydd", och successivt har nya områden kommit att omfattas av lagstiftningen. Hansson systematiserar dessa utvidgningar i fem grupper; *hälsoområdet, arbetstiden, lönen, den personliga utvecklingen* samt, slutligen, vissa *maktfrågor*. Han ger också i artikeln en närmare specificering och exemplifiering av dessa områden. En reflektion vi gör i avslutning till det historiska perspektiv som Hansson anlagt är att se den begreppsanalys han gjort som färgad av den tid vi lever i. Man kan då spekulera i att arbetsmiljöbegreppet ytterligare kommer att utvidgas och specificeras i takt med att nya problem i arbetslivet – såsom t ex stress, tystnad på arbetsplatserna och konsekvenser av distansarbete – blir aktuella.

Ulla Arnell Gustafsson
Fredrik Jansson